

Stadsecologen onder de loep

▲ Remko Andeweg determineert een waterplantje in het Rotterdamse Zuiderpark. (Judith Tielemans)

André De Baerdemaeker [ecoloog, Bureau Stadsnatuur & communicator; debaerdemaeker@bureaustadsnatuur.nl]

Niet zelden krijgt een hardwerkende stadsecoloog nieuwsgierige of argwanende blikken te verduren. Struinend door de bosjes wordt de onschuldige natuuronderzoeker gemakkelijk aangezien voor een viespeuk en tijdens nachtelijke bezoeken aan vleermuiskolonies is de vergelijking met een inbreker al snel gemaakt. Het is daarom goed dat documentair fotografe Judith Tielemans haar camera nu eens niet op de stadsnatuur, maar op de onderzoekers van die stadsnatuur richtte. Haar expositie 'Stadsnatuur onder de loep' brengt het werk van de ecologen van Bureau Stadsnatuur loepzuiver in beeld, nog tot en met 5 januari 2020.

In juni 2018 kwam Judith in aanraking met de ecologen van Bureau Stadsnatuur. Zomerfestival Duizel in het Park organiseerde het spin-offproject Duizel gaat Wild, waarbij bewoners van de Rotterdamse wijk Blijddorp samen met festivalgangers op zoek gingen naar de uitdagingen waar Rotterdamse stadsdieren zich voor gesteld zien. Door de ogen van een egel of hommel ervaar je de wijk op een hele andere wijze, waardoor ideeën ontstaan over hoe een woonwijk met soms simpele ingrepen geschikter kan worden gemaakt voor wilde

planten en dieren. Het was een oefening die niet uitsluitend educatief van aard was, maar die ook enthousiasmeerde. Wie weet hoeveel bezoekers nadien een geveltuintje hebben aangeplant, of hun stenige achtertuin hebben omgetoverd tot een groene oase?

Passie

Dat enthousiasme voor de stadsnatuur inspireerde Judith zich te richten op de ecologen die zo gepassioneerd vertellen over beestjes waar een normaal mens - zeker in de stad - gewoonlijk aan voorbij gaat. Ze volgde de ecologen met haar camera tijdens normale werkdagen om te zien wat zo'n dag (of nacht) behelst. Het resultaat is een serie reportages, getiteld 'Wat doet een ecoloog in de stad?', voor het online medium OneWorld. De stap naar een foto-expositie in Het Natuurhistorisch was daarna snel gezet.

Tentoonstelling

Het is niet de eerste keer dat medewerkers van Het Natuurhistorisch het onderwerp zijn van een tentoonstelling. In 2012 exposeerde Maris Vis haar schilderijen van tien museumconservatoren, in adamskostuum met hun favoriete studieobject. In vergelijking met die artistieke exercitie is de documentaire invalshoek

van Judith er een die nauwer aansluit bij de werkwijze van de ecologen zelf. De onderzoeken zijn niet zelden langlopende meetreeksen van de staat van de Rotterdamse stadsnatuur in parken, braakliggende terreinen, groene zones en verharde gebieden. Zo is het Meetnet Zuiderpark een al sinds 2006 lopend onderzoek naar verschillende facetten van de biodiversiteit in het grootste stadspark van onze stad. Botanicus Remko Andeweg neemt het floristische deel van de meetreeks voor zijn rekening. Met een dreg trekt hij de draderige onderwatervegetatie op het droge om op iedere meetlocatie nauwkeurig de aanwezige soorten op zijn blocnote te noteren. Het afgekauwde potloodje in zijn mondhoek is even karakteristiek als zijn 'woest grijs haar' (NRC, 12 september 2019). Waar waterlelies en rietpluimen al op afstand eenvoudig te herkennen zijn, pakt Andeweg er voor de meer obscure soorten een loepje bij om de planten aan de hand van minuscule details op soortniveau te determineren.

Veelzijdige ecologen

In de fototentoonstelling van Judith komt ook de veelzijdigheid van de ecologen zelf tot uitdrukking. Stadsecoloog Rens de Boer staat op de ene wand in een

daktuin een potje met kevers uit de grond te wroeten, maar wanneer de museumbezoeker zich omdraait, staat dezelfde jongeman met een vleermuisdetector op een begraafplaats naar de ultrasone geluiden van vliegende zoogdieren te luisteren. Het af luisteren van vleermuizen is een veelvuldig terugkerende bezigheid. Voor bureauhoofd Niels de Zwarte is het zelfs zijn meest geliefde bezigheid. Het is een lastig te fotograferen onderneming, maar Judith slaagt er wonderwel in de sfeer van de nacht en de acties van de ecologen op de gevoelige plaat vast te leggen. Ook Garry Bakker, een van de meest nachtactieve medewerkers van Bureau Stadsnatuur, laat zich in deze expo van een andere kant zien. Met een vlindernet in de aanslag zwoegt hij door dichte vegetaties om bij zich aan de oever van de Kralingse Plas ophoudende libellen te komen. Het meetnet in het Kralingse Bos richt zich mede op deze kleurrijke en intrigerende insectengroep. Het soortspectrum van de libellengroep kan veel zeggen over de waterkwaliteit en het lokale insectenaanbod. Voor de beheerders van het gebied levert dat waardevolle informatie op om het beheer waar nodig bij te sturen.

Altijd iets te ontdekken

Als de fotoserie van Judith iets laat zien, is het wel dat verhalen van de Rotterdamse stadsecologen nooit tot een einde zullen komen. Er is altijd wel iets te zien of te ontdekken. Zelfs wanneer men het idee heeft dat alles nu wel een keer boven tafel is gekomen, blijkt het meeste alweer veranderd te zijn. Zelf sta ik met mijn hand vol veertjes vereeuwigd op de muur van de Van Roonzaal. Het zijn de staart- en vleugelpennen van zangvogels die ten prooi vielen aan de in stadsparken broedende sperwers die Rotterdam rijk is. Toen ik tussen 2002 en 2004 onderzocht wat de roofvogels vingen om hun jongen te voeden, bleek dat het leeuwendeel van de maaltijd uit huismussen bestond. Nu, ruim vijftien jaar later, is het menu van samenstelling gewijzigd. Het zijn vooral kool- en pimpelmees die de twijfelachtige eer hebben de jonge sperwers tot voedsel te dienen. Terwijl ik in het Vroesepark bij een tapijt van vogelveertjes kniel om de pluimpjes één voor één in een plastic zakje te stoppen, vertel ik vol overgave over deze ontdekking. Judith keek door de zoeker van de camera en drukte af. Het vogelverhaal interesseerde haar niet zoveel. Ze had oog voor de stads-ecoloog. ◀

▲ Garry Bakker jaagt op libellen langs de Kralingse Plas. (Judith Tielemans)

▲ André De Baerdemaeker met prooivogelveren in het Vroesepark, Rotterdam. (Judith Tielemans)